

З ЛЮБОВ'Ю ДО ЖИТТЯ

Первомайський 2016

Книга видана за підтримки М.М. Бакшеєва, Голови Первомайської міської ради Харківської області, Україна

З ЛЮБОВ'Ю ДО ЖИТТЯ, 2016. м. Первомайський – 68с.

Спогади Карла Івановича Паюка, колишнього в'язня німецьких концтаборів, єдиного живого свідка – в'язня жахливих подій, що відбувались на території колишнього порохозаводу у примусово – виправному таборі, що знаходився недалеко від міста Лібенау (Німеччина) записані під час науково-дослідницької роботи творчої групи «Доля людини» протягом 2010 – 2016 років.

Сергієнко Алла Володимирівна, керівник науково-дослідницького проекту «Доля людини»

Учасники проекту «Доля людини»: Мельничук Дмитро, Голованова Поліна, Ташликович Анастасія, Кашпур Олена, Лавриненко Юлія, Слонь Михайло

Підп. до друку 08.02.2016 р. Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий. Ум. друк. арк. – 3,95. Наклад 200 пр. Зам. № 08-02.

**Надруковано Видавництво МОНОГРАФ
ФОП Іванченко І. С.**

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135.
Тел.: +38-057-756-09-25, +38-050-40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК №4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua

Життя надзвичайно бурхливе та стрімке.

Щодня у нашу буденність вриваються нові винаходи, події, технології, люди. На нашу психіку щохвилино впливають різноманітні фактори, які формують у нашій свідомості певні уявлення, здебільшого неприродні.

На прикладі долі Паюка Карла Івановича ми хотіли розкрити саме природну якість героїзму, його сутність, що дана нам природою.

Карл Іванович вражає нас своєю щирістю, любов'ю до життя, вмінням цінувати кожную хвилину існування, даровану Богом.

Від знайомства з такою людиною, що пройшла тернисту стежку, вижила і не залишила у своїй душі слідів гніву, захоплює подих і виникає почуття гордості. Карл Іванович є яскравим прикладом, як слід ставитися до життя, свого роду, Батьківщини, родини. Його життя, мов величезна книга, слова у якій розкривають сутність людського існування.

Дослідження долі Паюка Карла Івановича, можна розцінювати як вивчення певного історичного періоду людства.

Популяризації долі людини, що має величезний вплив на формування моральних цінностей особистості, виховання у підростаючого покоління любові до життя, родини, Батьківщини для нас – велика честь. Ми бажано внести в буденність Карла Івановича хоч трохи яскравих барв, щодня намагаємося віддати йому наше тепло, для того, щоб він якомога менше згадував ті жахливі часи минушини, які принесли у його життя безмежні страждання та велику кількість горя.

*Творча група «Доля людини»,
керівник гуртка Сергієнко Алла Володимирівна*



Кашпур Олена, Мельничук Дмитро, Голованова Поліна, Лавриненко Юлія на зустрічах з Карлом Івановичем



Юлія Лавриненко

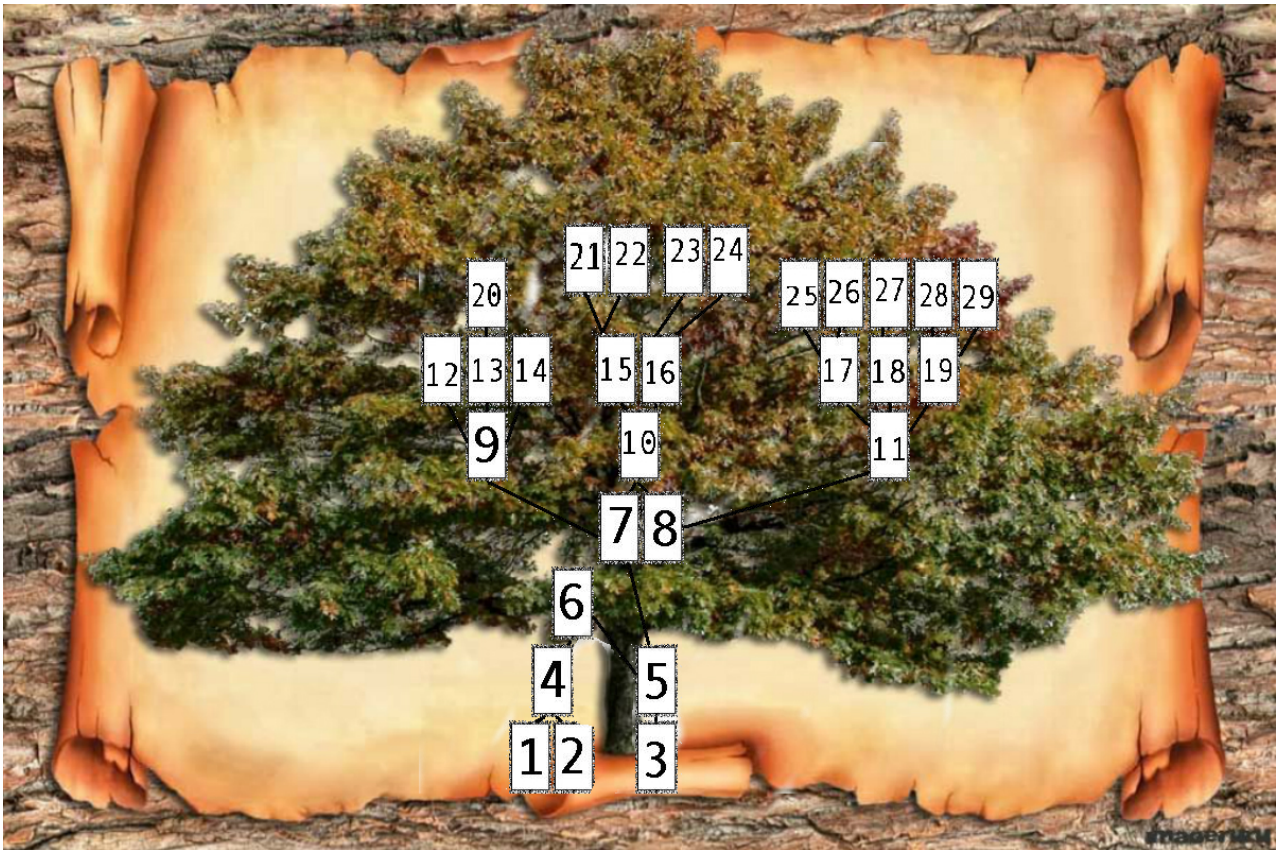


Михайло Слонь

Багато років учні шкіл міста Первомайський займалися дослідженням долі Паюка Карла Івановича. Терниста доля, якого запалювала в їхніх очах вогники захоплення та здивування. Щороку юні дослідники відкривали нові грані цієї унікальної людини. Хтось вивчав його життєві стежки у мандрах горя, хтось розглядав риси характеру, причини незламності духу. Та цього року дослідження набрало нових обертів: на вищій щабель піднесено просвітницьку діяльність, адже саме у 2015 році Лавриненко Юлією було систематизовано та удосконалено науково-дослідницький матеріал. З новими здобутками вона знайомила учнів усіх шкіл міста Первомайський. На одній з таких зустрічей ми познайомилися з правнуком Карла Івановича – Слонь Михайлом. Хлопець дізнався про свого прадідуся багато нового. Він побачив вже не тільки старенького дідуся, який змалечку водив його на риболовлю, а й сильну, мужню особистість, яка пронесла на своїх плечах багато випробувань.

Вражений відкриттями, Михайло долучився до дослідження.

Пропонуємо Вам результат нашої спільної творчої праці!



- 1) Паюк Катерина Миколаївна
- 2) Паюк Войцех
- 3) Гаюр Григорій
- 4) Паюк Іван Войцехович
- 5) Гаюр Вікторія Григорівна
- 6) Паюк Альфон Іванович
- 7) Паюк Карл Іванович
- 8) Полій Галина Михайлівна
- 9) Паюк Анатолій Карлович
- 10) Паюк Наталія Карлівна
- 11) Паюк Владислав Карлович
- 12) Паюк Олексій Карлович
- 13) Паюк Андрій Анатолійович
- 14) Паюк Ігор Анатолійович
- 15) Слонь Олег Валерійович

- 16) Слонь Олена Валеріївна
- 17) Паюк Григорій Владиславович
- 18) Паюк Дмитро Владиславович
- 19) Паюк Марина Владиславівна
- 20) Паюк Кіра Андріївна
- 21) Слонь Михайло Олегович
- 22) Слонь Дмитро Олегович
- 23) Слонь Валерій Андрійович
- 24) Зінчук Олександр Павлович
- 25) Паюк Анастасія Григорівна
- 26) Паюк Олена Григорівна
- 27) Паюк Віктор Дмитрович
- 28) Приходько Степан
- 29) Приходько Анна

Життя батьків...
Чи може щось бути більш найбажаніше та вразливіше?
Хіба може бути щось інше кращим прикладом, формуючим вибір
головних цінностей особистості?
Життя батьків...
Це втілення того, як потрібно та як не потрібно жити...
Дякуємо своїм батькам!

Народився Карл 16 лютого 1926 року у селі Мацьківці, що біля міста Проскурів (Хмельницький) у великій, дружній, люблячій родині, члени якої, ніби по зернятку, вклали в хлопця якості, які супроводжуватимуть його протягом усього життя. Історія та культура мешканців цього місця складалась століттями, кожний час залишав свій слід. У селі нараховувалося близько 75 хатин, що біліли в далечині, додаючи даній місцевості особливого шарму. У Карла з його домівкою пов'язані найгарніші спогади. Він згадує про чарівні квітки, що матуся висаджувала біля порогу, безмежні краєвиди, пасіку, з голосно гудучими бджолами, запах молока та свіжоспеченого хліба, розповідаючи про ті часи, як про найсвітлішу сторінку свого життя.

У книзі Орловського М.Я. «Историческое описание уездного г.Проскурова Подольской губернии» є характеристика мешканців сіл Шаравечка та Мацьківці: «В этих деревнях, как и в Проскурове, они доселе не изменили своего природного типа, не смотря на то, что столь долгое время живут между малороссами; резко отличаются от малороссов в общежитии, характере и одежде. Они носят одежду велико-польскую как мужчины, так и женщины; говорят исковерканным польским языком, т. е. мазовецким наречием; волосы у мужчин и женщин вообще светлорусые, лицом худощавы, глаза серые. Это настоящий тип польских мазуров: их в нашей стороне и называют мазурами. Они привержены до фанатизма к католицизму, и посему не только не сродняются, но даже имеют какое-то не расположение к православным жителям». Цей опис, на думку Карла Івановича, повністю відповідає дійсності, родина Карла мала саме польські корні.

Батька Карла звали Ясь Войткович, саме він на власному прикладі показав Карлові, що таке праця, цілеспрямованість, мужність. А мати Вікторія Григорівна, вона оповила сина любов'ю, добром, ласкою, навчила дивитися на світ очима, сповненими розумінням та співчуттям.



Паук Вікторія Григорівна, мати Карла, фотографія 1947р.

Батьки були поляками за національністю, тому вдома розмовляли польською мовою. Вона й досі звучить для нього з відголосками матусиної пісні.

Родина мала міцне господарство, покладалися у всьому на самих себе. Працювали всією сім'єю : сіяли, доглядали за посівами, збирали врожай - все самі.



Ясь і Вікторія росли двох синів Альфона та Карла, які були для них найбільшим життєвим скарбом. Разом з ними жила бабуся Катерина Миколаївна, яка прищепила Карлові любов до молитви, що в скрутні часи допомагала йому залишитися живим та не занепасти духом. Діти росли в любові та працювали на благо своєї родини.

У 1929 – 1930 роках батько Карла надумав збудувати нову хату, в якій родині було б жити більш зручно та затишно. Ясь поступово заготовляв будівельний матеріал, для здійснення сімейної мрії. На покрівлю даху нової хатини батько купив азбестову черепицю, на той час дуже дорогий будівельний матеріал. Він хотів зробити все на найвищому рівні, бо робив Ясь це, для благополуччя своїх дітей.

Мали три корови, три коні, чотири телиці та племінного бика. Щодня всі разом піклувалися про своє господарство, завдяки якому мали харчі та гроші. Коней придбали за золото у Польщі і неабияк цінували їх, вони були гарними помічниками для родини. Ще змалечку Карла навчили поважно ставитися до своєї праці, цінувати те що маєш, завжди допомагати один одному.

У родині всі були віруючі. Саме єдині погляди на вірування з'єднували, ніби прозорою ниткою, духовні поривання, кожного члена сім'ї. Маленького Карла хрестили у костелі. Бабуся, Катерина Миколаївна, навчила діточок читати молитви рідною польською мовою



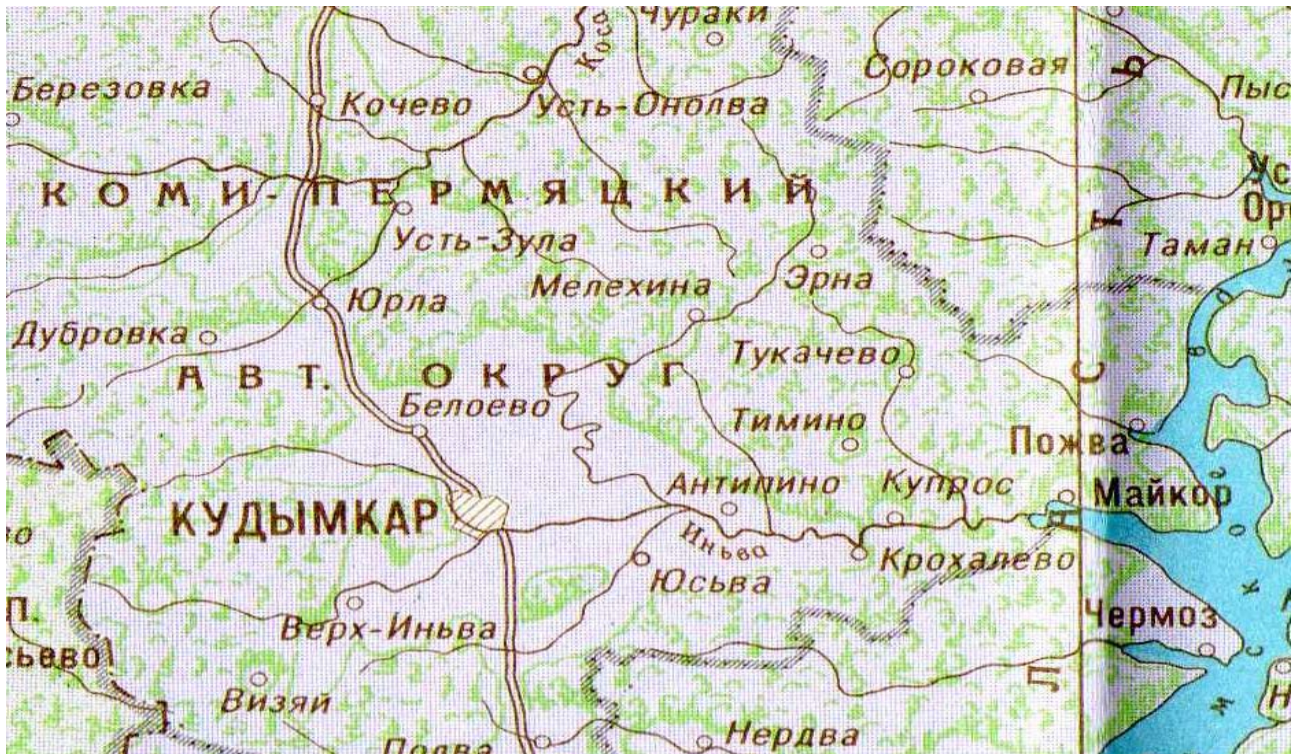
У двадцяті роки ХХ століття, на теренах РСФСР, у метриках не вказували національну приналежність дитини та батьків для того, щоб втратити пам'ять про етнічні та духовні коріння. Поляки були основними носіями католицизму в СРСР. У тридцяті роки почались масові депортації польських родин.

Прискорена індустріалізація і колективізація сільського господарства проходили жорстко, слідували політичні гоніння – «розкуркулення», висилка з рідних місць.

На початку 1931 року батька Карла заарештували тому, що він відмовився вступити до колгоспу.

У ті часи, за рішенням політбюро ЦК ВКП(б) від 20 грудня 1934 року, було встановлено прикордонний режим та прийнята постанова: «О переселении из приграничных районов». 8300 колгоспників та одноосібників, що не зарекомендували себе позитивно та не сприяли зміцненню державного кордону, повинні були переселитися у Донецьку, Дніпропетровську та Харківську області.

Все добро родини Паюк, яке вони заробляли важкою, спільною працею, відібрали та розпродали на аукціоні за безцінь. Батько не задовго до цього підкопав під грушею яму та сховав туди нову азбестову черепицю. Більшовики перекопали увесь город, але не знайшли її. Навесні цього ж року, всю сім'ю – батька, маму, бабусю і двох хлопчиків повезли на виселення у далекий Комі – Пермський край, до Кудимкарського району. Їхали довго поїздом до районного центру Кудимкар, а потім на південь ще 300 кілометрів та баржою вверх по річці Кама. Місце, куди прибули виселенці, називали Геркес.



На засланні було багато земляків, поселили всіх в один барак. Працездатні поселенці кожного дня тяжко робили на лісоповалі.

Брати, Альфон та Карл, залишались з бабусею, ходили збирати ягоди: журавлину, брусницю, чорницю. Її було багато і бабуся казала, щоб їли стільки, скільки могли. Малеча ще не уявляла собі які страшні події підкрадалися до їхньої родини. Вони не могли повірити у те, що їх буденність більше не буде сповненою голосними, радісними піснями, більше не будуть цвісти та солодко пахнути мальви біля побіленої хатини, діти не хотіли полишати батьків, сподівалися повернутися додому, знов побігти вулицями села, побешкетувати з друзями, напхати повні кишені гороху, залізти на горище та милувати заходом ясного сонця.

Та явність надзвичайно відрізнялася від бажань дітей. Їх батьки були змушені з ранку і пізньої ночі тяжко працювати.

До зими поселенці зрубали собі хати. Згодом, родину спіткала нова незгода – Альфон захворів. Батько ніс його на плечах та плакав, тому що думав: старша дитина помре. Його серце краялося від болю, адже, Ясь нічого не міг зробити аби допомогти синові. Вся родина молилась. Ікон не було,

тому що вони з рідної хати, під час «розкуркулення» були зірвані та розбиті більшовиками. Альфон підвівся.

У грудні 1931 року батько Карла тяжко захворів на запалення легенів і невдовзі помер. Вікторія була в розпачі. Не уявляла собі життя без чоловіка, але думка про дітей не дала їй занепасти духом, вона продовжувала жити заради них, незважаючи на неймовірний душевний біль та тугу за коханим. Вона написала листа своїм рідним, ті ж одразу вирішили, що потрібно поїхати допомогти Вікторії та бабусі з діточками.

Приїхав дядько Іван, чоловік старшої сестри мами. Він пішов у районний центр Кудимкар, до міліції. Розповів, що його родич помер, у нього залишились жінка та діти. Та попросив дозвіл на їх виїзд. Дозвіл надали тільки бабусі та Альфону. Мати, як працездатна, повинна була працювати на поселенні, а щоб не втекла, Карла залишали з нею.

Бабуся сказала, що Вікторії потрібно виїхати з дядьком Іваном. У довідці дозволялось виїхати Катерині та Альфону. Бабуся віддала мамі довідку, та запевнила її, що нікому не має діла хто вона - Катерина чи Вікторія. Купили коня, білого коня. Йшов січень 1931 року. Із кожухів малим пошили валянки, вкрили їх на повозці, та Карл не помітив, як проїхали 300 кілометрів з поселень до Кудимкару. Хлопцю не було ще й 5 років.

Коли приїхали у районний центр, мама відійшла від повозки, ніби вона чужа, ніби вона самотня. Дядько Іван запросив у міліції дозвіл на вивіз двох племінників та, отримавши його, відправився у довгу та небезпечну подорож. Мати їхала разом з ними по довідці бабусі, Катерини Миколаївни. Довідка – дозвіл, дуже допомагала упродовж усього шляху. Але у рідному селі їх ніхто не чекав. Рідні повідомили, що буде краще, якщо мати Карла поїде в інше село до рідної сестри, тому що за законом, її повинні були одразу ж повернути на місце поселення.

Повернувшись у Мацьківці, діти жили у родині двоюрідного дядька Миколи Пахути. Мати ховалася від переслідувань представниками радянської влади та працювала дояркою в іншому селі, під іншим прізвищем.

Бабуся цілий рік пішки йшла з Комі - Перм'яцького краю в рідне село Мацьківці. Катерина Миколаївна йшла повз залізницю. По дорозі на неї напали розбійники та стали одбирати те, що вона несла. А несла вона тільки їжу, що подавали добрі люди, та пару батьківських чобітків. Під час нападу з'явився поїзд, злякані розбійники втекли з одним чоботом, а другий, як пам'ять про сина, бабуся таки донесла до дому.

Настав голодний 1933 рік. Мама Карла, щоб врятувати своїх дітей, була змушена виявити себе – прийти до сільської ради. Її стали допитувати, погрожували вислати повторно. Потім стали питати, де поділи азбестову черепицю, та, отримавши її у відкуп, представники влади дозволили Вікторії жити в рідному селі. Рідну хату не віддали. До родини Карла наближалась голодна смерть. Аж хтось сказав, що на млині, що біля міста Підволочинськ (це була вже територія Польщі) за пляшку горілки давали пуд борошна. Мама зі своїми рідними двічі ходила на обмін. Борошно несли вночі, щоб не вбили. Так і вижили: продали спечений хліб, ще раз купили горілку та обміняли її на борошно.

Дядько Карла, Микола Пахута, був учасником Першої Світової війни, повний Георгіївський кавалер. За військові заслуги його нагороджено трьома золотими та двома срібними хрестами.

Більшовики намагались відібрати військові нагороди, але дядько їх гарно сховав. Його заарештували та посадили до в'язниці у Проскурів. У тюрмі в'язнів майже не годували, тоді дружина дядька Миколи запитала у чоловіка, де шукати нагороди. За ті гроші, що вона виручила за хрести у магазині, купувала продукти, та носила їжу. Згодом їй сказали, що Миколу відправили з в'язниці, а куди – невідомо. Тільки 60 років потому, у цієї будівлі колишньої міліції, знайшли жахливе сховище: підвал, у якому весь цей час стояли трупи людей. Впізнавали рідних своїх по чоботях, одежі.

Що допомогло родині Карла вижити? Карл казав, що віра. Не дивлячись на заборону радянської влади у польських родинах зберігали основи католицької віри.

У 1935 році родину Карла прийняли до колгоспу, дали стару хатину на березі Південного Бугу. А родичів мами, «відселили»: знов йшло «очищення прикордонної смуги від неблагонадійних». Частина родичів відправили на Дон, інших - у Полтавську область. У тих краях пустували хати, нікому було обробляти землі: в 30-ті роки там померло від голоду багато людей, і деякі полтавці в ті страшні часи, залишивши свої домівки, виїхали в донецькі шахтарські селища.

Через рік, у 1936 році, маленький Карл з мамою і старшим братом переїхав до родичів у Полтавську область до села Рубанівка. Разом легше було вижити, піднятися.



Другий клас Карл закінчував в українській школі. До школи ходив рідко, так як не було у чому. Старший брат Альфон вчився на «відмінно», після закінчення школи вступив до технікуму, але через два тижні його вигнали, тому що дізналися, що він за національністю поляк.



Старший брат Карла Альфон

Прийшов 1941 рік.

Полтавщина. Сусіднє село Новомиколаївка (у народі хутір Ман'ївка, в минулому – маєток пана Ман'яна) тричі переходило від радянських військ до німців. Хата, в якій мешкав Карл із мамою Вікторією, була на краю селища, четвертою із заходу, тому в денні часи в хаті був лазарет, а вночі - штаб червоноармійців.

На третій день, коли були вибиті німці із села, до штабу привезли два ящики, ніби патронів. Командир червоноармійців відкрив один, а потім другий ящик – там було мило замість патронів.

«Крім штика у нас немає нічого! Ось і все. Відвоювались. Йдіть, - сказав він матері Карла, – бо перший удар буде по вашій хаті».

Вранці поснідали, коли почули свист мін, що жахливо летіли вздовж хати. Карл побіг прикрити двері та був поранений у голову і груди осколками розірваної на подвір'ї міни. Сховавшись у погребі, мати перев'язала Карлу рани хусткою. Проїшов час, Карл виліз із погреба і побачив у дворі німця з гранатою в руці. Той хотів зайти до хати, але Карл крикнув: «Ми тут!». Німець спитав у наляканої матері, дивлячись на Карла: «Зольдат?». «Ні. Це малеча, моя дитина», – відповіла Вікторія Григорівна. Так відбулось перше знайомство із німцями.

Німець зник, мати пішла із Карлом до сільського акушерського пункту, але там не було нічого, чим би могли допомогти пораненому хлопцю. День та ніч Карл був у ліжку вдома, коли прийшли німці, наказали мешканцям хати

піти із кімнати на кухню, на підлогу. В кімнаті німецькі солдати прибрали, постелили килими, навіть радіо провели. А потім до хати зайшов німець, який пояснив, що він лікар. Карлу зашив рану на лобі, на грудях обробив рану бензином та наклав пов'язку. Тільки в 1947 році вийшов осколок із грудей від тієї міни.

Із донецького степу повертались мешканці Полтавщини, ті, хто в часи жахливого голоду 30 - тих років двадцятого століття були вимушені шукати кращої долі далеко від рідних міст. Так родина Карла Івановича знов лишилась даху, довелось покинути хату, в якій мешкали деякий час.

10 квітня 1942 мама з Карлом поїхала з Полтавщини в Мацьківці. Дорога була дуже тяжкою, але жили сподіваннями, що доберуться до рідних місць.

22 травня 1942 року Карл із мамою врешті повернулись до свого села. Воно було окуповане німцями.

На той час німці ще не розігнали колгоспи. Мама віддала коня в колгосп, а за нього отримала корову. Карл працював у полі.

Одного дня йому сказали, щоб він прийшов з речами до управи. Людей зігнали багато, то серед них була і двоюрідна сестра Карла.

22 вересня 1942 року німці повезли підлітків разом з дорослими на примусові роботи до Німеччини. Їхали у вантажних вагонах, призначених для перевозу тварин. В одному вагоні їхали і жінки, і чоловіки, навіть туалету не було.

Людей посадили у вагони на станції Проскурино, а відкрили вагон тільки у Львові. Там був перший пересильний табір.

Пройшло багато років після Великої Вітчизняної війни, і Карлу Івановичу бачаться ті жахливі часи зовсім по-іншому.

А тоді, 16 – річному хлопцю всі події, що зненацька звалилися на крихкі плечі, потрібно було пережити сповна.

У Львові Карл зустрівся із хлопцями та дівчатами з Полтавщини. То був його однокласник Микола та знайома дівчина Полій Люба.

Підлітків привезли до цивільного табору для «остарбайтерів», який був розташований поблизу міста Франкфурт - на - Одері.

Туди ж з'їхались і ті німецькі хазяї, яким була потрібна робоча сила. Так Карл потрапив до округу Мюнден в Ганне. У хазяїна, що найняв Карла, була хата, кухня на вулиці. Подвір'я знаходилось поряд з лісочком.

Коли примусові робітники прийшли до місця перебування, там вже були поляки. Всього на цього хазяїна працювало приблизно 35 – 40 чоловік. Дорослі та підлітки копали канаву під газопровід. Охорони не було. Вранці їх приводили на робоче місце, одміряли денну норму, протягом дня майстер дивився, як виконується робота. Коли Карл закінчував денну норму, йому можна було йти до домівки. Кожну суботу платили 5-6 марок, але дітям платили менш, ніж дорослим, хоча норма роботи для всіх була однаковою. Працювати доводилось важко, годували погано. Одежа вже не відповідала погодним умовам. Люди дуже страждали, вони аж ніяк не були готові до таких негативних змін у своєму житті.

Одноліток Карла, хлопець із села Захлюпанка Карлівського району Полтавської області Леонід Сириця, умовив Карла здійснити побіг. У Німеччині був встановлений військовий час. Утекти з роботи – це було безглуздя! Два дні парубки блукали у лісі, але потім їх схопили поліцаї та відвели до гестапо. Тюрма, до якої запровадили хлопців, знаходилась у містечку Кассель (земля Гессен).

Півтора місяця юнаки провели у тюрмі, потім отримали вирок за побіг - засудження на 22 доби. Відбування строку покарання у примусовому таборі виправних робіт, що розташований поблизу містечка Лібенау (земля Нижньої Саксонії).

Цивільний табір у місті Лібенау повинен був забезпечити робочою силою пороховий завод, а трудово-виправний табір був призначений для відбування покарання. Пороховий завод – найбільше підприємство, де виготовляли озброєння для Третього рейху. Воно проіснувало з 1938 року по 1945 рік, підприємство було ретельно замасковане, навіть з повітря його

неможливо було виявити. На пороховій фабриці працювали 11 тисяч людей, більшість яких – військовополонені.



Фотографії колишньої порохової фабрики, 2008 рік.

У 1943 році в «Таборі виправних робіт» містилось 700 в'язнів.

Загальна причина ув'язнення – протидія німецьким окупантам, порушення чинного встановленого порядку.

Строк відбування – 14, 22, 44, 56 діб. Але строк 56 діб взагалі визнавали як строк, який неможливо було винести. Це був смертний вирок.

За час існування фашистського режиму було близько 200 нацистських таборів. Нацистські табори підрозділялися на концентраційні, трудові, табори знищення, спеціальні.

У них нудилися в'язні зі Східної Європи - 45%, вихідці з Західної Європи - 45%, німці - 10%. Близько 13 мільйонів чоловік з усіх держав окупованих або тих, що знаходилися в залежності від Німеччини, повинні були під час Другої світової війни на території Третього рейху або окупованих територіях трудитися на примусовій роботі для потреб військової економіки



У трудовому виправному таборі, що біля міста Лібенау, було багато німців, тих, хто не хотів миритися із тим режимом, що запровадив Гітлер. Безпосередній режим існування у таборі був цілком спрямований на те, щоб зламати волю людини, перетворити її на слухняного раба своєї фірми. Якщо витримаєш строк покарання, хазяїн, який раніше був незадоволений твоєю працею, приймав знов до себе на фірму. Радянські громадяни відчували до себе «особливе відношення»: кожен мав посвідчення, і без нього не мав права пересуватися ані по території табору, ані на території порохової фабрики.

Ще 20 лютого 1942 р. рейхсфюрер СС і начальник німецької поліції Гімлер особливим наказом впровадив розпорядок для східних працівників, у тому числі – знак «OST». Остарбайтерами вважали працівників з СРСР, які повинні були нашити на одяг шматок тканини блакитного кольору, де білими літерами означено «OST». Народ великої багатонаціональної країни СРСР перетворився на «руських швайн».

У виправному таборі, замість імені та прізвища людині надавали номер.

Тепер Карл повинен був відкликатися на номер 4554.

Охороняли в цьому таборі поліцейські, їх називали «вахмани».

З німцями та робітниками порохового заводу в'язні не мали можливості спілкуватися. Після роботи ув'язнені сиділи в бараках та були повністю ізольовані. Навіть із в'язнями інших бараків не спілкувались. Тут Карл та його друг Ляоня були ще разом.

Хлопці відбули у таборі 22 дні.

Вранці наступного дня в'язнів вишикували перед бараком. Їх було близько 60 чоловік. Перед ними виступив комендант табору. Він сказав, що сьогодні вони підуть на волю, але жоден із них не повинен ніколи нікому нічого розповідати про часи, проведені у виправному таборі.

До січня 1943 року з цього табору всіх тих, хто відбув покарання, відправляли на волю, а після нового року обставини на фронті змінилися, і згідно тому у січні 1943 року рейхсфюрер СС Гімлер видав наказ відправляти всіх в інші концентраційні табори.

Так Карл 13 січня 1943 року прибув до центрального концтабору Нойенгамме.

Концтабір Нойенгамме знаходився у 30 кілометрах від Гамбургу.

В'язнів привезли, та відразу до лазні. Потім всіх перепровадили в іншу кімнату, де люди отримали смугасту одягу. На одяжі був номер. У концтаборі Нойенгамме Карл отримав номер 15002.

Втекти з цього табору було просто не можливо.

Одяга була в смужку, на голові вистрижені «доріжки». За колючим дротом такий вигляд відразу говорив сам за себе.

Там хлопці відсиділи два тижні ніби карантину, а скоріше німці набирали людей, щоб відкрити новий концтабір. Тому в'язні просто сиділи у закритому приміщенні, та вчилися ретельно прибирати ліжко. Годували юшкою із брукви та кучерявої капусти. У концтаборі Нойенгамме друзів, що разом пройшли величезні вимірювання, Карла Паюка та Леоніда Сирицю, розлучили.

Охороняли в'язнів концтабору Нойенгамме есесівці, відмінною характеристикою яких була безмежна жорстокість. Територія центрального табору займала 360 га.

У таборі Нойенгамме відбувало ув'язнення більш 100 тисяч чоловік. Вони знаходились як у центральному відділенні, так і в 85 філіалах, що були збудовані в'язнями.

В'язнями цього концтабору були громадяни СРСР, Польщі, Бельгії, Голландії, Греції, Данії, Іспанії.

Через два тижні, наприкінці січня 1943 року, Карла разом із 4 тисячами в'язнів, було направлено в місцевість Дрюте, що біля міста Зальцгіттер.

Коли в'язнів привезли до кінцевого місця розташування, перше, що вони побачили - пустир (осушене болото) та залізобетонний міст.

На цьому самому місці ув'язнені розпочали будівництво. Бараки концтабору будували самі ув'язнені, потім будували заводи, а побудувавши заводи, випускали необхідну для Німеччини продукцію.

Першого дня Карл разом з іншими розрівнював шлак на тому місці, де потім був апель – плац, майданчик для перевірок.

Другого дня в'язні збудували огорожу та вишки для охоронців.

І в цьому таборі в'язнів охороняли есесівці.

Залізобетонний міст, яким вже не користувались, став дахом для 4 тисяч в'язнів. Три блоки для життя в'язнів виглядали так: ширина блока більш ніж 6 метрів, чотирьохповерхові дерев'яні ліжка та, як здавалось, безкінечна довжина бараку. Спочатку багатопверхові ліжка були збудовані з дерева, вкриті матрацами. Але згодом просто неможливо було на них спати навіть вкрай втомленим, ледве живим людям, бо розповсюдились клопи. Тоді в один день все, що було в тюремних бараках, винесли на апель – плац і спалили. Замість дерев'яних встановили металеві ліжка з матрацами, наповненими соломною. Видали байкові ковдри.

Недалеко від воріт нового табору – вхід до тунелю. Десь з кілометр потрібно було йти під землею, щоб вийти до місця майбутнього заводу. На поверхні тунелю працювали багато чисельні військові підприємства.

Коли ув'язнені вперше вийшли із тунелю, вони побачили пустир. На другий день на цьому місці розпочали земляні роботи. Вперше в житті Карл побачив відбійний молоток, який він використовував для земляних робіт. Земля була дуже тверда. Котлован, фундамент, печі, станки ...

Поки будували завод, працювали по 8 часів на день, а коли завод почав працювати, робили по 12 часів на добу. На новому побудованому заводі в'язні виконували весь процес виготовлення снарядів, крім їх порохової начинки.

Вранці був підйом, потім звали пити так зване кофе – напій з ячменю, що перепалили.

Потім переключка в'язнів на апель – плацу.

Шеренга із п'ятьох чоловік. Так йшли на роботу.

Коли йшли на роботу, слід було співати. «Капо» – ті люди, що були обрані німцями із в'язнів для внутрішньої охорони, були дуже уважними, і докладали про всі відхилення своїх підлеглих.

Карл недовго працював прибиральником, потім його поставили на центрувальну машину. Підліткам доводилося підставляти ящики, щоб робити на станках. Протягом місяця Карл робив на цьому станку, а потім його направили на токарний станок .

Денна робота тривала 12 годин, та за цей час потрібно було виготовити 360 снарядів! Карл повинен був крейдою позначати рисочкою на стіні кожну зроблену заготовку. Коли ув'язнені непомітно для «капо» робили на крейді глибокі рисочки, то замість однієї палиці з'являлися дві. Але дописування собі зайвої кількості снарядів жорстоко каралось, найменшим покаранням було 25 ударів.

Ув'язнені були взуті у дерев'яні колодки, коли гаряча сталева стружка попадала в середину колодки, було дуже боляче.

В обід давали суп. Він рідко був із вермішеллю, частіше із капусти та дрібної нечищеної картоплі. Якщо їли на заводі, наливали в миску біля станка.

Увечері давали хліб та кусочок маргарину чи повидла.

Потрібно було не тільки встигнути з'їсти, насамперед необхідно було захистити свою їжу від інших в'язнів!

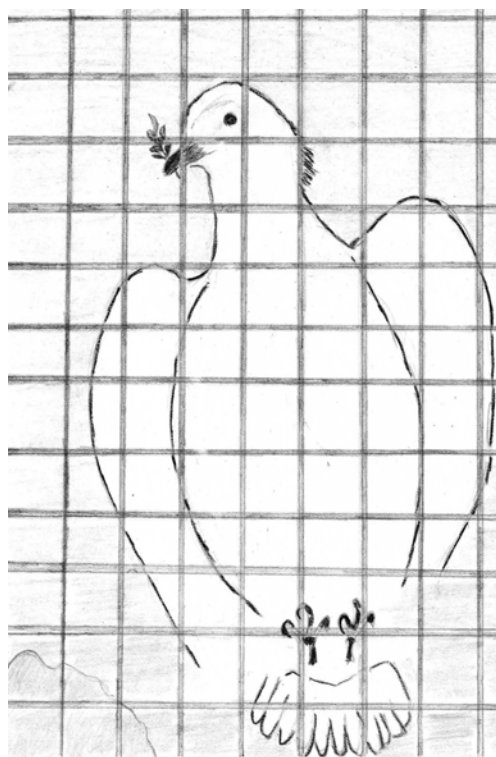
Більше двох років відбув Карл Іванович у цьому концтаборі.

Як вижив Карл?

Кожного вечора, після прийому ніякої їжі, він забирався на четвертий поверх нар, вкривався старою ковдрою та читав молитву «Отче наш».



Вікно колишнього концтабору Зальцгіттер-Дрютте



У 1944 році вага Карла, 17 – річного підлітка, складала 34 кг. Йому призначили додатковий пайок, якщо залишалось після роздачі обіду надавали півмиски супу. Був час, коли життя, здавалось, зовсім покидало тіло, але у дуже складну годину допомогли люди, такі ж ув'язнені, як Карл. Згодом хлопець отримав додаткову роботу прибиральника. За цю роботу ще давали пів черпаку супу. Так Карл став потрошечки набирати вагу, і тепер сам намагався допомогти тим, хто зовсім втрачав життєві сили.

Коли у 1999 році Карл Іванович приїхав у ті місця, де стільки перечув жахів «Так здавило щось у грудях...» .

У музею, що створений на цьому місці зараз саме той вхід, що був збудований у далекому 1943 році. Саме недалеко від цього входу стояли нари на яких молився маленький Карл.

Скільки людині потрібно мати сили духу, світлого розуму та щирості серця, щоб переживши роки жахливих щоденних страхіть, повернутися в ті самі міста!

Пережити, зрозуміти минуле, зробити розумні висновки та й підхопити, понести світло, пропонуючи молоді всього сучасного світу існувати в єдиному чудовому просторі і часі на планеті Земля, у безмежному космічному просторі.

Друга Світова війна наближалась до свого логічного завершення.

Війська англійської армії наближались, відчувалось приближення лінії фронту.

7 квітня 1945 року 4000 в'язнів Дрюте погрузили та відправили у залізничних піввагонах до станції Целле. До них приєднали 500 жінок із 21-ого жіночого карного табору. По кутах вагону стояли есесівці з автоматами, в'язні сиділи на полу та не мали права підніматися, пересуватися, спілкуватися. Їхали з обіду, багато годин без води, та їжі, без можливості справити природні людські потреби. Карл заснув, прокинувся вранці, почув, що ешелон зупинився. Об'явили повітряну тривогу, поїзд стояв серед лесу. У повітрі з'явилися англійські літаки. Але вони не атакували ешелон.

Потім поїзд поїхав, біля якоїсь залізничної станції літаки скинули 9 бомб, попали у головний вагон, вагон з горючим на станції. Виникла пожежа. Якщо під час першого нальоту есесівці в'язнів не відпускали, то під час другого нальоту літаків есесівці самі побігли.

Зараз на кладовищі що біля міста Целле встановлено пам'ятник загиблим 3500 тис. в'язням під час саме того бомбардування.

Із вагонів в'язні бігли до лісочку. Коли наближались літаки, падали на землю, потім піднімались, та короткими перебіжками наближались до можливого рятунку. Площа того лісочку була невеличка, дуже скоро вимучені люди зрозуміли, що попали до наступної пастки: німецькі підлітки с автоматами не давали можливості колишнім в'язням вийти із лісу з іншого краю. Таким чином, всіх, хто вижив під час бомбардування, есесівці зігнали на галявину, що була серед лісочку. 50 чоловік відрахували і повели, ніхто не знав куди, тільки потім узнали, що вони пішли розбирати розбитий вагон з хлібом та консервами. Німці не забороняли в'язням брати собі хліб. Поранених було велено залишити на галявині, німці обіцяли, що надішлють за ними машини із концтабору Берген – Бельзен. Як тільки в'язні, що могли самі пересуватися відійшли від галявини, почулися автоматні черги.

Пішки в'язні йшли до табору смерті Берген – Бельзен. Вели їх до вечора. Привели на галявину, наказали лягти обличчям вниз. Так в'язні пролежали до ранку.

Привели до воріт Берген – Бельзен, відрахували 200 чоловік, наказала іти до бараку №22. «Капо», що відповідав за барак, наказав всім долучитися до прибирання: розбити скло, та їм вичистити дерев'яну підлогу.

Води не було, перший раз дали їжу на четверту добу. Люди помирали на очах, відношення до цього несвоєчасного факту вже ніхто не висловлював. Приймали цей факт як даність, ретельно спостерігаючи свій стан.

Весна 1945 року, але на території концтабору не було ні єдиної травинки – її з'їли люди.

Яким великим було бажання вижити! Не було сили, щоб це бажання висловити. Жили тихою надією.

Табір для військовополонених Берген - Бельзен був заснований влітку 1940р. Після нападу на Радянський Союз його перетворено на «табір для росіян».



У концтабір Берген-Бельзен з липня 1941 року надійшло 22 тис. радянських полонених. Їх розмістили під відкритим небом. До весни 1942 року померло від голоду, холоду, і хвороб 14 тис. полонених.

У загальній складності в Берген - Бельзені загинуло близько 50 тис. в'язнів концтабору і близько 20 тис. Військовополонених.

24 барака були обнесені колючим дротом, через кожні 50 метрів вишка з есесівцем.

А тим часом лінія фронту с кожним днем наближалась. Вибухи снарядів ставали гучніше. І ніхто із в'язнів не уявляв собі, що вже вирішується питання добровільної передачі німцями табору смерті Берген - Бельзен англійським військам.

Карл Іванович розповідав як саме йшло визволення.

Вранці 15 квітня вдовж огорожі табору проїхали танки на яких були намальовані білі зірки. Але охорону табору не була знято. Потім у рупорний гучномовець різною мовою було багато разів об'явлено про факт визволення в'язнів англійськими військами.

Як люди реагували ? Хто як: плакали, раділи, співали, мовчали.

Представники англійських військ зробили заяву, що вони забезпечать визволених людей всім необхідним: лікарською допомогою, наданням води, продуктів, одежі.

Карл Іванович пам'ятає дуже яскраво про те, що саме їм дали англійські військові:

На момент визволення в концтаборі знаходилось 25 тис. в'язнів, залишилось у живих тільки 4 тисячі! Який жах: тиф, дизентерія, не зварення шлунку довершували лихі дії фашистів.

На початку військовики проявили сумління, що така провізія, що є у військовиків буде до смаку в'язням. А в'язні ніяк не могли зрозуміти про що йдеться річ: як їжа може не подобатися? Це єдина мрія, яка довгий час бентежила світ ледве живої істоти, повертала до приємних спогадів, взагалі тримала людину на цьому світі.

А потім було ще випробування життя.

Тиф і дизентерія. 14 днів не вставав з ліжка молодий хлопець. Врятував його від смерті Смирнов Микола з Іванівської області. В Берген - Бельзен Карлу Івановичу допомогли забратися в кузов машини, що везла колишніх в'язнів в госпіталь.

Карл Іванович після одужання працював у шпиталі санітаром.

Прийшов час відродження.

Колишніх в'язнів переправили у радянську зону окупації в м.Шверін, пройшов так званий процес фільтрація КДБ.

До 1 грудня 1945 Карл Іванович був в 502 туберкульозному шпиталі в м.Мальхов.

На території Німеччини, в м.Шверін, Карла призвали до лав Червоної армії. Спочатку молодих солдатів навчали основам військової підготовки, потім була служба в музичному взводі: Карл Іванович грав на альті.

У загальній складності служба в лавах Червоної армії тривала починаючи з 01. 12. 1945 р. по 1950 рік.



У 1950 році Карл Іванович повернувся до мами, в рідне село Мацьківці.



У далекому, полтавському селі чекала кохана дівчина Галина. Саме тому, коли Карла Івановича було мобілізовано, він поїхав до Полтави, щоб зустрітися з коханою. Їхав потягом, у якому познайомився з агрономом, який вставав саме в тому місті де й Карл. Вставши з потяга вони пішли на

Рубанівку. Це було на Пасху, саме тому, коли вони дійшли до церкви, побачили там велику кількість народу. В цей час його покинув супутник – агроном. Карл зайшов до церкви, йшла служба. І раптом Карл промовив увесь голос: «З Рубанівки хто є?». Йому відповів один хлопчина, що саме з Рубанівки. Але в той час вже підкрадалась ніч і Карло був вимушений ночувати у Васильківки, жінка, чия хата стояла з боку ближнього села. З ранку, коли Карл прокинувся, його вже зустрічали гуртом люди з церкви, що вирушали на Рубанівку.

Але діставшись Рубанівки Карл був розчарований – Галі не було вдома, вона була в Полтаві на роботі. Наступного дня він був вимушений відправлятися до Полтави. Там Карл зміг зустрітися з коханою лише на декілька хвилин, адже його білет був вже прострочений. Карл направився до Хмельницька.



Весь час розлуки їх об'єднували листи. Згодом вони надумали женитися. За тиждень до весілля Карл отримує листа від сина жінки у якої жила Галина. З таким змістом: «Ми з Галею женимося, як любиш кататися, їдь в Полтаву глянеш, як ми живемо». Не повіривши, змісту цього листа Карл вирушає до Полтави.

Приїхавши, він дізнається про те, що зміст цього листа не відповідає дійсності, адже ніякого весілля заплановано не було. Карл вирушає на фабрику де працювала Галина, для того щоб попросити у її директора відпустити кохану одружитися з ним. Але від «головнокомандуючого» він згоди не отримав, лише почув слова: «В мене сотні робітниць. Якщо я кожному буду відпускати женитися, в мене нікому буде робити. Як побачу свідоцтво про одруження, відпускаю». Та Карло був настирним парубком й сказав: «Я й без вашого дозволу її заберу».

З Галею вони домовилися зустрітись ввечері. Разом з її подружкою, втрьох, вони вирушили до квартири де мешкали дівчата, там і переночували. А зранку вирушили до Рубанівки, просити дозволу на весілля у батьків Галини.

Дістались Рубанівки під вечір. Разом з батьками сіли вечеряти. Та Карл все не розумів, чого вони не питають їх нащо вони приїхали. В цей момент парубок вирішив взяти діло в свої руки. Каже: «Я приїхав просити дозволу забрати вашу дочку». Раптом він побачив, що її мати не радіє його пропозиції. Вона сказала: «Чи їй тут нікого не знайдеться? Чого їхати аж до Хмельницька? Тутечки ми, вона і нам в слухний час зможе допомогти». Її мати казала так, бо їй до душі був більше Іван. Той парубок, що відіслав Карло хибного листа, про одруження з Галиною. Тоді Карл став запитувати батька: «А ви що скажете?». Батько відповів: «Та що ж мені казати, як ви разом приїхали і все вже рішили. Як хочете, женіться». Таким і було благословення батьків Галі.

І в цей же час вони зіткнулись з тим, що для весілля у родини Галі нічого нема. Та поки молодята спали, батько Галі пішов до свого товариша і той йому зарівав кабана. До ранку знайшли і хліб. Пішли до жінки, яка розписувала молодят, домовились, що вони прийдуть до сільради після обіду з паспортами і там вона їх розпише. В цієї ж жінки вони запозичили горілки.

Коли батько вже усе знайшов, прокинулись Карл з Галиною. І ще не встигло обіднє сонце зійти до гори, прийшла з сільради жінка, розписувати

молодят. Одружилися у хаті. І все наступного дня вони поїхали до Хмельницька.



У Хмельницьку Галя робила продавцем. Через деякий час вона завагітніла і замість нею у магазині працював Карл. Народила вдома. Згодом Галя змогла залишати дитину на бабусю, а сама торгувала у магазині. Карл став шукати собі роботу. В сусідньому селі йшла будівля. Туди й вирушив парубок. На будівництві йому запропонували робити охоронцем. Він і погодися.

З жінкою вони жили у злагоді, ростили дитинку. Але стосунки з мамою Карла у Галі не склалися. Весь час у хаті чулися сварки. Жінки не уживались вдвох. Це й розлучило подружжя. Галя поїхала назад, до Рубанівки. Карл пообіцяв розрахуватись на роботі і приїхати до неї.

Так він і зробив. Вже зовсім скоро вони з'єдналися. Карл приїхав до коханої. Батьки жінки не були у захваті від несподіваного гостя, адже виходило, що парубок був приймаком. Вже там Карл влаштувався трактористом, закінчив курси механізаторів.

І незабаром він стан найкращим працівником району.



Жили добре, дружно, в родині працювали багато.



16 років Карл Іванович був у своєму районі кращим комбайнером. У післявоєнні роки, де б не трудився Карл Іванович, якість роботи була незмінно - відмінною!



В 1953 році Карл вступив до колгоспу, про що свідчить трудова книжка колгоспника. За фахом – механізатор. Трудова книжка розпочата 1 січня 1964 року у сільсько-господарської артелі імені Щорса Старицівської сільської ради Карлівського району Полтавської області, записи завершені у 1996 році.

За успіхи у праці Карла Івановича було багато разів нагороджено поїздками до різноманітних міст. Але «відгомони» минулого часу – перебування на засланні, у нацистських концтаборах так і не дали Карлу Івановичу можливості отримати від держави, громадськості повноправне визнання: нагороду за доблесну працю.

Коли Карлу виповнилось 60 років, він оформив пенсію.



Тільки після розладу Радянського Союзу Карл написав у Німеччину листа. В ньому він розповів, про своє підневільне перебування в Німеччині під час Другої світової війни, та очікував на відповідь.

13 грудня 1995 року Карл отримав від Полтавського обласного представника Українського Національного фонду «Взаємопорозуміння і примирення» довідку про те, що його визнано «в'язнем трудового табору».

Після того, як в 1997 році не стало Галини, дружини Карла Івановича, ним було прийнято рішення про переїзд з Полтавщини до дочки Наталії у м. Первомайський, Харківської області.

Згодом доля звела його з дивовижною жінкою Валентиною Григорівною.



На той час Карл Іванович так і не отримав з Німеччини офіційне підтвердження про своє перебування у нацистських концтаборах. У грудні 1998 року він відправив листа до Нойенгамме, та отримав відповідь від співробітника меморіалу Герберта Диркса.

21 січня 1999 року, Герберт Диркс, співробітник архіву музею колишнього концтабору Нойенгамме, у своєму листі довів Карлу Паюку про результати своєї пошукової роботи, намагання знайти підтвердження про перебування Карла в Нойенгамме. Але, на той час, намагання Герберта не мали плідних результатів.

Герберт повідомляв, що він відправив до Міжнародної Служби розшуку що знаходиться в Арользені копію листа-запита з проханням надати Карлу офіційну довідку про його перебування у концтаборі Нойенгамме.

8 лютого 1999 року Карл отримав відповідь на свій запит від 6 червня 1994 року із Міжнародної служби розшуку Бад Арользена. Архіваріус К Мешкат повідомив Карла, що документально підтверджено про реєстрацію Карла Паюка у лікарняній касі округу Мюден в Ганні, та є данні працедателя: Бауенс, Хильвартсхаузен. Підтверджено номер Карла Паюка, в'язня концтабору Нойенгамме – 15002, факт того, що його було заарештовано державною поліцією та пов'язано до концтабору Нойенгамме 13 січня 1943 року. Категорія «Полі» (= політичний)

Весна 1999 року. Після Великої Вітчизняної війни пройшло більш півстоліття...

17 березня 1999 року Карл Іванович отримав запрошення на зустріч з представниками меморіалу концтабору Нойенгамме та Українського фонду «Взаєморозуміння та примирення» у місті Києві. Запрошення було неочікуваним, та Карл дав згоду.

Так розпочалась нова сторінка в житті цього незвичайного чоловіка



10 квітня 1999 року у Києві Карл Іванович зустрівся із Гербертом Дирксом, Катериною Хертц – Айхенроде, Бернхардом Ессер та Алісою Каплуновою.

Раніше, у листі, співробітники музею колишнього концтабору Нойенгаме. Повідомляли Карла про те, що на Україну приїжджає для зустрічі з колишніми в'язнями нацистських концтаборів делегація із Німеччини, та про створення в Німеччині фонду, який мають намір фінансувати крупні (широкомасштабні) промислові корпорації. Із цього фонду, підневільні робітники та в'язні концтаборів нацистського режиму, отримають грошові компенсації

Організатори зустрічі в Україні робітники музею Нойенгамме: Герберт Диркс, Катерина Хертц-Айхенроде, Бернхарл Ессер, Аліса Каплунова.

Програма заходів в Україні була розрахована на термін з 9 по 18 квітня.

Пам'ятні заходи, бесіди, інтерв'ю пройшли не тільки в місті Києві, але й в місті Миколаєві.

Саме Гербет Диркс, автор книги «Угнали в Германию», записав спогади малолітніх в'язнів концтабору Нойенгамме із Радянського Союзу. Серед них є спогади Карла Паюка.

Під час зустрічі з Гербертом Дирксом, Карл Іванович передав офіційний запит на підтвердження Німеччиною його перебування на примусових роботах у німецьких концтаборах. Та, нарешті, отримав довідку. Отримав посвідчення, Карл здобув право на пільги, встановлені статтею 6 Закону України «Про жертви нацистських переслідувань».



8 липня 1999 року Карл отримав перше офіційне запрошення для візиту у Німеччину.

Що відчув Карл, коли отримав цього листа?

Величезне збентеження. Збережено чернетку листа-відповіді Карла на офіційне запрошення. Карл дякує за запрошення, та пише про те, що він буде вдячний побачити Герберта, Катю, всіх тих, з ким зустрівся навесні у Києві та побачити «места своих мучений», де він «провел свои молодые годы жизни»...

Візит у Німеччину було сплановано на кінець жовтня поточного року.

У вересні 1999 року Герберт Диркс повідомив Карла, що співробітники музею отримали матеріали спогадів Карла про перебування у концтаборі Нойенгамме. Герберт висловив думку співробітників про те, що ці спогади дуже важливі для створення історичної картини нацистських злочинів під час Другої світової війни. Збереження спогадів живих свідків необхідно для того, що ніколи ніде не відбулось подібного.



У вересні того ж року, Карл отримав детальний опис, як саме спланована поїздка, що залежить саме від Карла, хто в Україні стане йому допомагати під час оформлення документів та супроводжувати до Німеччини.

Координатором групи з України був Забарко Б.М., професор, викладач Київських вищих навчальних закладів.

З України було запрошено шість колишніх в'язнів Нойенгамме, а саме: Карл Паюк (Харківська область), Николай Кубах (Донецька область), Микола Ротко (Полтавська область), Григорій Немченко (м. Київ), Олександр Святенький (Запорізька область), Михайло Тарановський (Черкаська область).

Карлу та всім іншим учасникам з України ще до поїздки у Німеччину було запропоновано телефони та адресу кожного, для можливості налагодження спілкування між колишніми в'язнями концтабору Нойенгамме ще до поїздки у Німеччину.

У листі робітників меморіалу було запропоновано програму пам'ятних заходів не тільки на території меморіалу колишнього концтабору Нойенгамме, але і в інших музеях та меморіалах, поїздки, враховуючи побажання кожного гостя. Крім офіційних заходів, передбачалась велика індивідуальна робота співробітників меморіалу Нойенгамме з кожним колишнім в'язнем: бесіди, інтерв'ю, запис відеоматеріалу для подальшої

науково-дослідницької роботи з формування правдивої історичної картини, щодо жахливих подій під час Другої Світової війни.

Крім цього, передбачалась культурна програма, а саме ознайомлення з містом Гамбург.

Перший візит Карла Івановича до Німеччини у якості живого свідка жахливих подій часів Другої Світової війни відбулась з 26 жовтня по 1 листопада 1999 року.

26 жовтня пройшло інтерв'ю з Карлом Івановичем.

Під час екскурсії до Нойенгамме, Герберт Діркс, ознайомив всіх учасників з архівними паперами та матеріалами документального центру. Колишні в'язні привезли з собою особисті фотографії, спогади, а разом з тим вони були готові поділитися з всіма своїми спогадами, що вже довгий час непокоять серця змучених, посивілих мужніх людей. Цю безцінну інформацію було передано до музею меморіалу колишнього концтабору.

Робітники Нойенгамме з великою повагою, вшануванням, порозумінням відносились до всіх побажань тих, хто мав велику відвагу приїхати у ті місця, де було зруйновано юні роки, знищено уяву про те, що кожна людина від народження має право на життя, нормальні природні, унормовані, людські відношення.

Заради Карла Паюка та Михайла Тарановського було спланована та здійснена поїздка до музею колишнього філії Нойенгамме Зальцгіттер – Дрютте.



Карл та Михайло відвідали музей, що створений на місці концтабору Дрюте. Саме в цьому блоці, неподалеку від дверей що також збереглась, були нари, на яких молився маленький Карл. Зараз у музею, на думку Карла Івановича, дуже мало експонатів: металеві ліжка, солом'яні матраци.

Але саме у цьому місті збентеження Карла Івановича було особливим: більше двох років свого молодого життя він провів тут!

Карл Іванович багато спілкувався, розповідав про ті роки життя, що довелось витримати на німецькій землі у стінах фашистських концтаборів. Розповідав дорослим та молоді болючі деталі минулого, і розумів, як важливо говорити правду, як важливо їм знати правду. Тільки щирість надає можливості подальшого розвитку поважливих відкритих відносин між націями, народами всього світу.

Карл Іванович добровільно приїхав на місце жахливих подій минулого багатьох парубків, які потрапили у вирій холодного та страшного потоку війни. Він показав що людяність, великодушність - під силу йому, чоловіку, вік якого перейшов межу 70 - років!

*Ми стояли біля пам'ятної стіни у ~~Нойенгамме~~ і здалося в серці
Зитали наис який зроблений на тій стіні людям які загинули
там у Німецькій неволі, нашими Радянськими людьми. Ніхто
тоді не ділив на Росіян і українців і дружить народностей
а наис такій: Вам испытанным все муки и боли
мышки вдали от отчужды родной
братьям погибшим в фашистской неволе
везная память и везный покой.*

На завершення поїздки, в Гамбурзі відбулась спільна вечерея, під час якої всі запрошені висловили свої почуття, враження, свої думки, щодо цього річного перебування у Німеччині.

Співробітники меморіалу колишнього концтабору Нойенгамме були щиро вдячні всім колишнім в'язням за величезну працю, та стверджували,

що вся ця робота не марна, вона допоможе їм у просвітницькій роботі серед дорослих та молоді Німеччини.

Під час першої поїздки ще не йшлося про безпосередні зустрічі колишніх в'язнів концтабору з громадою Гамбурга чи учнівською молоддю.

Сама територія колишнього концтабору ще не була місцем пам'яті, вшанування та виховання молодого покоління. На її території знаходились дві тюрми та будівлі, що було зведено після Другої світової війни.

Але величезна робота тих громадян, яким було не байдуже визнання та вшанування історичних подій, просувала справу крок за кроком. Зв'язок з колишніми в'язнями, їх активна громадська позиція допомогла досягти межі очікуваних результатів, а саме, щорічно в пам'ятних заходах брало участь все більша кількість людей, формувалось нове освідомлення минулого, теперішнього та майбутнього часу. Громадськість Гамбурга виступала за визнання історичної правди, якою б жахливою вона не була тому що вони змогли прийняти та визнати помилки часу. На роботу документального центру меморіалу, його реконструкції з часом було виділено гроші.

Карл відчував велику особисту відповідальність у сучасних подіях, він намагався бути корисним у справі ствердження історичної правди, подальшого збереження миру.

Під час поїздки Карл познайомився з Олександром Святеньким, що родом з Запорізької області. Він, у роки Другої світової війни перебував у концтаборі Нойенгамме, так саме як і Карл Паюк, Олександр Святенький пройшов «шляхом смерті» до концтабору Берген – Бельзен.

Після поїздки до Німеччини у 1999 році, Олександр надіслав листа Карлу, у якому повідомляв, що його молодший онук був вражений спогадами дідуся, попросив фотознімки, що були зроблені під час перебування біля меморіалу у Нойенгамме, та розповів у своїй школі про ті випробування, через які пройшов дідусь.

У травні 2000 року в Німеччині вийшла книга Герберта Діркса «Угнаные в Германию», на німецькій та російській мовах. У цій книзі було

надано можливість висловлення 69 колишнім в'язням та в'язницям концтабору Нойенгамме, які під час їхньої депортації були підлітками. Книга була створена на основі інтерв'ю, розповідях живих свідків жахливих подій.

«Про прошествии 55 лет они вспоминают об угоне, об унижающих человеческое достоинство условиях заключения в концлагере, о рабском труде, и, наконец, о счастливом освобождении и возвращении на родину», - доводив своїм читачам Герберт Діркс.

Карл Іванович отримав у подарунок свій екземпляр книги від Співки «Коло друзів табору Нойенгамме».



Протягом 2000 року в Німеччині вирішилось питання грошової компенсації колишнім в'язням та підневільним робітникам нацистських концтаборів. Карл Іванович отримав грошову компенсацію за майже 2,5 року підневільної праці.

В грудні 2001 року Карл отримав листа від співробітників меморіалу Нойенгамме про величезну роботу, що була виконана протягом 2001 року. Громадська спілка «Коло друзів концтабору Нойенгамме», повідомила всім колишнім в'язням, що нова правляча коаліція парламенту міста Гамбург зробила спробу відмінити рішення попереднього парламенту міста Гамбург про перенесення тюрми для малолітніх злочинців з території колишнього концтабору Нойенгамме та перетворення історичного місця у виставочний та освітній центр. Завдяки активній підтримки колишніх в'язнів Нойенгамме, їх схвильованим листам, хвилям протесту, робітникам меморіалу вдалося відстояти рішення.

В цьому листі Карлу також повідомили про те, що у найближчий час сенат міста Гамбурга має намір передати меморіалу будівлі колишнього гаража СС та колишню площу – апель плац. Співробітники меморіалу також розповіли про те, що вони мають надію, що всі ці дії будуть перетворенні у житті до відзначення 60-річчя визволення в'язнів концтабору Нойенгамме.

Аліса Каплунова, співробітник меморіалу також повідомила Карлові про той факт, що 20 вересня 2001 року на території колишнього концтабору Нойенгамме було відкрито площу – апель плац. На відкритті були присутні колишні в'язні цього концтабору, які визнали, що багато було вистраждане саме тут, і надання цьому місцю особливого значення – це надання вшанування всім живим та тим, хто загинув тут під час не людських знущань. На відкритті була присутні перші особи держави, що свідчить про рівень визнання цього факту.

Під час зустрічі в Харкові, Карл познайомився з Леонідом Грунтенко, що був родом Василівки, який також був колишнім в'язнем концтабору Нойенгамме. Саме Леонід Грунтенко, допоміг Карлу Івановичу знайти деякі сліди життя Лілії – перше кохання Карла, яке він проніс через усе своє життя – родом вона була з села Грушевого, дівчини, яка в скрутні часи була світлим та чистим образом .

У 2002 році Карл написав листа до Берліну, с проханням підтвердити факт його перебування у Нойенгамме, як в'язня, та перебування у філії Нойенгамме Зальцгіттер-Дрюте. Представники Фонду «Пам'ять, відповідальність та майбутнє» дали відповідь, що запит передано до Служби розшуку, та при необхідності, подібний запит буде подано до Федерального архіву.

В квітні 2003 року Карл Паюк привітав з ювілеєм архіваріуса документального центру колишнього концтабору Нойенгамме Герберта Діркса. Теплі слова привітання для Діркса надійшли від більшості колишніх в'язнів концтабору Нойенгамме, що свідчить про сформовані відношення,

наповненні теплом, турботою, порозумінням спільності у просвітницької справі.

У щорічному новорічному привітанні колишніх в'язнів концтабору Нойенгамме директор меморіалу, доктор Детлер Гарбе від усіх співробітників меморіалу, членів громадської організації «Коло друзів Нойенгамме» розповів про той факт, що після 55 років, Сенат Гамбурга зупинив роботу тюрми, що знаходилась на території колишнього концтабору та передав у розпорядження меморіалу історичну територію табору з численними будівлями, що збереглись з часів існування концтабору.

6 вересня 2003 року, рівно 55 років після початку роботи тюрми, на колишньому апель-плаці, по запрошенню спілки «Амікаль Інтернаціональ» зустрілись колишні в'язні концтабору із 12 європейських країн. Серед запрошених була група колишніх в'язнів Нойенгамме із України, Белорусі та Росії. Лозунгом зустрічі стало висловлювання «Нойенгамм врешті визволено». Це був успіх багаторічної боротьби за відновлення гідності цього історичного місця.

В травні місяці, для учасників поїздки були заплановані не тільки заходи вшанування пам'яті загиблих у нацистських за стінках, а й підготовлено офіційні прийоми в Ратуші, зустрічі колишніх в'язнів з усього світу з мешканцями міста Гамбург.



Тільки у 2004 році стало можливим відкритий доступ громади на територію колишнього концтабору Нойенгамме.

Друга поїздка Карла Івановича до міста Гамбург була у травні 2005 року. Пам'ятні заходи були призначені на честь 60-річчя визволення в'язнів із концтаборів та відкриття на території колишнього концтабору Нойенгамме нового виставкового, освітнього та громадського центру.

В лютому 2005 року Карл отримав запрошення від співробітників на участь у пам'ятних заходах присвячених звільненню в'язнів концтаборів від нацистських переслідувань. До запрошення додавалась ретельна програма заходів. Підготовка до поїздки та її організація були високого рівню.

Групу з України супроводжував Б.Забарко.

Перебування в Німеччині було сплановано з 2 по 6 травня.

3 травня Катя Херц-Айхенроде и Карл-Хайнц Шульц привітали гостей від членів «Коло друзів Нойенгамме», Герберт Діркс від колективу меморіала колишнього концтабору Нойенгамме.

Після привітання на території меморіалу відбулось знайомство з матеріалами нової виставки.

На території меморіалу Сенатом міста Гамбург було організовано урочистий прийом для колишніх в'язнів та осіб, що супроводжують.

4 травня на місті колишнього апель плацу пройшов траурний мітинг за участю служителів різних релігій.

Карл Іванович брав участь у цих пам'ятних заходах.

4 травня 2005 року бургомістр міста Гамбург Олефон Бойстон відкрив для відвідувачів новий меморіальний комплекс Нойенгамме з поширеною виставкою про історію концтабору Нойенгамме та його філій, тематичними виставками про СС та підневільну працю в'язнів на військових підприємствах та цегельному заводі.

Після зустрічі колишніх в'язнів в Нойенгамме вийшов журнал, у якому містились всі матеріали про пам'ятні зустрічі у Гамбурзі 2005 році.

Після цієї поїздки в червні місяці Карл отримав листа від Прокопенко Надії із міста Миколаєва. Життєві долі Карла та Надії, починаючи з

концтабору Зальцгіттер-Дрютте були багато чим схожі. Спогади про евакуацію із Зальцгіттер-Дрютте до табору смерті Берген-Бельзен ...

У жовтні 2005 року Карл отримав листа від Федота Живаги, людини, яка в житті Карла мала та має дуже важливе значення. З цим чоловіком Карл познайомився у 2005 році будучи у Найенгамме. На зустрічі Федот Живага подарував Карлові книгу «Хвала тобі, моя ти мово...». Вони стали друзями на все життя. Не тільки листи спілкування єднали їх, одного разу, Карл, незважаючи на свій вік, поїхав до Федота, щоб підтримати його у складні життєві часи.

Леонід Грунтенко написав вірш, присвячений 60-річчю визволення в'язнів Нойенгамме від нацистів.

Запрошення Карла у Німеччину надали йому можливість познайомитись з людьми, які зазнали подібних надмірних життєвих випробувань. Чи мали значення для Карла та інших в'язнів нацистських концтаборів такі зустрічі, знайомства? Безперечно.

У 2006 році Карлу Івановичу надійшло листа із міста Києва, від співробітниці Національного фонду «Взаєморозуміння та примирення» Оксани Миколайчук. Вона була дуже схвильована тим, що знайшла Карла Івановича, писала про те, що наприкінці 1943 року в концтаборі Лібенау були винищені документи, і що Карл Іванович – єдиний живий свідок із всіх колишніх в'язнів концтабору Лібенау.

У 2006 році Карл Іванович вперше відвідав Лібенау. У Берліні делегацію з України зустрічала Моніка Бухе.



Супроводжала Карла Івановича Любов Сочка, яка згодом стала сполучною ланкою Карла Івановича та Мартіна Гузе, директором Документаційного центру колишнього порохового заводу міста Лібенау.

Знайомство з Мартіном Гузе, відбулось в місті Лібенау



Під час тієї поїздки до міста Лібенау, крім Карла було запрошено групу молоді із міста Києву.

Карл отримав запрошення від родини Крауз. Вернер та Сюзана Крауз , жити у них вдома під час перебування у Лібенау.



Наприкінці грудня 2007 року Карл отримав листа від Мартіна Гузе з Югенд-Аг.

У листі Мартін докладно розповів друзям з України, що було зроблено їм та його помічниками протягом 2007 року.

Багато мешканців сучасної Нижньої Саксонії не знайомі з жахливими історичними фактами, про кількість примусових робітників та в'язнів концтаборів, про умови, в яких виживали люди різних націй. Мартін Гузе щорічно отримує від тих, хто є власниками території колишньої порохової фабрики, що біля Лібенау, дозвіл на проведення 15-20 екскурсій протягом року.

Так, на території колишньої порохової фабрики протягом 2007 року Мартіном було проведено 16 екскурсій, під час яких багато відвідувачів

дізнались про історичні події, що відбувались в роки Другої Світової війни у їх рідному краї.



На шкільному подвірні у місті Лібенау, де в роки Другої Світової війни було розташовано колишній виправно-трудоий табір, молодь разом з дорослими спорудила майданчик миру: навкруги деревини дружби, яку було посаджено у 2000 році, було викладено з каміння коло у формі квіточки з пелюстками, що символізує прапори тих країн, із яких були родом колишні в'язні.

Уперше в 2002 році місцеві політики зібрались на цьому майданчику в день пам'яті всіх покійних. Згодом площа стала містом зустрічі громади міста Лібенау.

Мартін Гузе розповів також про те, що крок за кроком робота Документаційного центру переконує мешканців громади у необхідності створення нового музею, як закладу освіти та розуміння між народами.

Крім цього, меморіальна пам'ятна дошка, яку встановлено на школі нагадує про жертв табору та порохового заводу.

У 2008 році відбулася друга поїздка К. І. Паюка до міста Лібенау, під час якої бургомістр міста Лібенау Вальтер Айснер, вручив Карлу Івановичу знак святого Лаврентія, захисника Лібенау.

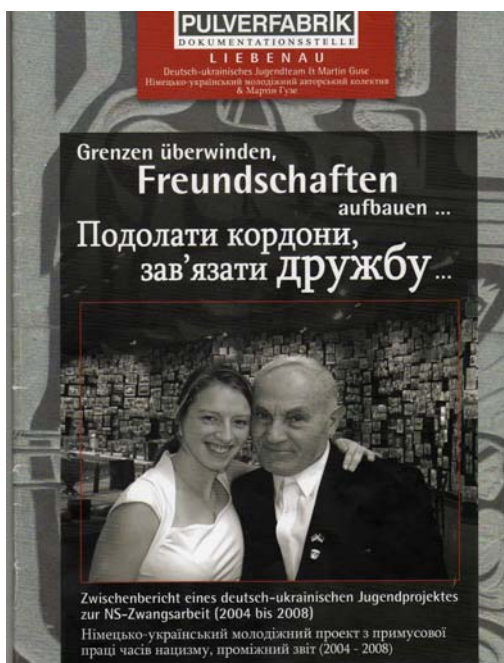


Мартін Гузе провів екскурсію по території колишнього порохового заводу для всієї делегації з України: Інни Клименко, яка виконувала примусові роботи на цьому заводі під час війни, Карла Івановича, колишнього в'язня виправного табору, та групі учнів та вчителів із міста Кролевець, Сумської області. Відбулося вшанування пам'яті загиблих на цвинтарі Гестерберг (колишнього табору виправних робіт).



Незапланованою, та дуже хвилюючою стала запис на студії звукозапису тих пісень, що складали та співали в'язні.

Кожна поїздка Карла Івановича до Німеччини – це величезна душевна праця!



У квітні 2008 року Іван Андрійович Вазов, мешканець міста Первомайський, колишній в'язень концтаборів № 86270, Бухенвальд, Заксенхаузен запросив Карла Івановича до урочистої зустрічі з учасниками Харківської обласної спілки антифашистського опору. Зустріч відбулась у Харківському національному університеті ім.В.Н.Каразіна. Там Карл Іванович познайомився із багатьма колишніми в'язнями нацистських концтаборів. Громадська організація, що була створена в місті Харкові у 1963 році поєднала тих, хто пройшов страшні муки, та в сучасні дні намагається зробити все, щоб ніколи не відбулось подібного.

Карла Паюка на той час брав участь у заходах цієї організації, але відмовився бути її членом. Причина відмови була пов'язана з сучасною тенденцією - політичною залежністю громадських організацій від тих, хто перебував у влади. Пройшовши такий важкий життєвий шлях, Карл не мав ніякого бажання підкорятись чиймсь умовам. Він, як і завжди намагався залишатися собою – мати свої почуття, думки та діяти, виходячи з власного розуміння.

Потім, коли змінились політичні, соціальні умови, Карл став членом Харківської, а згодом і Української організації борців антифашистського опору.

У 2009 році Карла Івановича запросили до міста українського міста Кролевець, де адміністрація навчального закладу, учні-дослідники висвітлили життя цього мужнього чоловіка на виставці.

2010 рік. Три поїздки до Німеччини, поїздка до міста Києва, де у школі № 214 відбулась виставка, присвячена Карлу Івановичу та Романовій Ользі Миколаївні, що народилась в м. Лібенау,

Майже в усіх освітніх закладах міста Первомайській починаючи з 2010 року відбуваються зустрічі з Карлом Івановичем. Колектив педагогів та вихованців Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості щиро зустрічав Карла Івановича. Особливо важливе спілкування Карла із старшокласниками. Вихованці дослідницьких гуртків не тільки мають нагоду вивчати безпосередньо живу історію, але й самі готують та проводять зустрічі Карла Івановича зі своїми однолітками.

Ташликович Анастасія, вихованка дослідницького гуртка «Рідна Слобожанщина», досліджувала долю Карла Івановича протягом 2010 – 2012 років. Розробила анкету соціального опитування молоді, та провела практичне дослідження у м.Первомайській, м.Харкові (школа № 160), за допомогою Л.І.Сочка у містах Хмельницький, Київ та Лібенау.

Голованова Поліна, Мельничук Дмитро, Кашпур Олена, Лавриненко Юлія продовжили дослідження долі у наступні роки.

У міській раді ветеранів Великої Вітчизняної війни К.І.Паюк очолює роботу з молоддю, займає активну громадську позицію.

Чому такий живий інтерес до цієї людини?

Нам здається, що відповідь міститься не тільки у самій незвичайній долі Карла Івановича, а й в тому його особистому вмінню ставитись до життя, бути щирим, радісним та люблячим, не зважаючи ні на що.

В грудні 2009 року Детлеф Гарбе, директор меморіалу Нойенгамме у новорічному листі-привітанні довів колишнім в'язням концтабору про роботу меморіалу протягом року. Завдяки спогадам живих свідків, матеріалам, що вони змогли передати до документаційного центру меморіалу

Нойенгамме, співробітниками були розроблені нові експозиції, поширені пошукові дослідження. Для відвідувачів меморіалу розроблені нові пропозиції ознайомлення з історичними фактами, такі, що відповідають сучасним вимогам. Посилення педагогічної роботи надало певні результати, приблизно 1500 шкільних груп відвідали екскурсії меморіалу. Загальне число відвідувачів меморіалу у 2009 році перебільшило 65000!

Детлерф Гарбе був вдячний колишнім в'язням концтабору Нойенгамме за активну громадську позицію, за величезну душевну працю та сподівався на нові зустрічі.

В 2009 році в місті Первомайський було видано книгу «Войною опаленные». Автор книги Валентина Павлівна Макейчик презентувала долі мешканців міста Первомайський, які мали складну, надзвичайну долю. Презентація книги відбулась влітку у Первомайському краєзнавчому музеї.



Так розпочався період активного вивчення долі Карла Паюка у місті Первомайський.

Після презентації книги, відбулось спілкування співробітників музею з Карлом Паюком.

Протягом півроку відбувались зустрічі Карла Івановича з Сергієнко А.В., науковим співробітником музею. Спогади Карла було записано, ретельно вивчено. Незнайомі назви німецьких міст, нацистських концтаборів, визначення часу перебування Карла в таких жахливих нелюдських умовах вимагало при дослідженні наявність науково-дослідницьких здібностей багато часу, терпіння,. Карл вперше слухав про свою складну долю від іншої

людини, терпляче виправляв невідповідності, згодом його спогади мали упорядкований характер, та, що саме найважливіше – вони вже не були такими гострими на відчуття! Кожного разу, Карл, розповідаючи про те, що довелось пережити, мов би витрачував ту біль, що десятиріччя була схована десь у глибинах серця.

У лютому 2010 року була зроблена перша презентація про долю Карла Паюка. Ця презентація була допомогою Карлу. Тепер про його життя могла розповісти інша людина, а він міг тільки щось доповнити, або відповісти на запитання. Так були створені умови до зустрічі Карла Івановича з школярами міста Первомайський.

На передодні 23 лютого 2010 року, урочистих заходів щодо дня Радянської армії, Сергієнко А.В. відвідала директора школи №6 Л.Р. Спінчевську, та отримала згоду на зустріч школярів школи з Карлом Паюком.



Перша зустріч надала відповідні почуття та розуміння, що саме такі заходи здатні формувати як у дітей, так і у дорослих справжні життєві цінності. Потім була друга зустріч, під час якої школярі висловили свої щирі побажання одноліткам із Німеччини. Карл Іванович готувався до поїздки у Німеччину, та з радістю згодився передати щирі побажання, малюнки

школярів, та лист співробітників Первомайського краєзнавчого музею, щодо співпраці.

До поїздки у Німеччину в 2010 році, презентація про долю Карла Паюка була перекладена Сергієнко Анастасією на англійську мову, та передана з Карлом Мартину Гузе, директору Документаційного центру колишнього порохового заводу Лібенау, та співробітникам меморіалу Нойенгамме.

Так, у 2010 році, в Німеччині вперше була презентована науково-дослідницька робота Сергієнко А.В., наукового співробітника Первомайського краєзнавчого музею за темою «Доля людини».

Влітку 2010 року в місті Переяслів-Хмельницький, було підписано угоду між Мартіном Гузе та директором Первомайського краєзнавчого музею Логіною М.Ю. про співробітництво, та підготовку особистої виставки про Карла Паюка.

В жовтні 2010 року Карла Івановича було запрошено до школи № 214, міста Київ. На честь Карла була підготовлена та відкрита виставка. Учні, з якими Карл перебував у місті Лібенау на весні, були вражені долею Карла та його життєвим позитивом, натхненням, бажанням вести миротворчу діяльність.

У 2010 році, під час поїздки до Німеччини, Карл Іванович познайомився з директором єдиного у місті Харкові та Харківської області музею колишніх в'язнів фашистських концтаборів Людмилою Григорівною Лисенко, вчителем історії школи №160 міста Харків.

Музей існує з 1989 року, та кожного року, у квітні збирає всіх колишніх в'язнів нацистських концтаборів у своєї шкільній родині. З тієї пори, Карл щороку є почесним улюбленим гостем колективу педагогів та учнів цієї школи.



Багато книг, що Карл привіз з Німеччини, було передано до цього музею. Учні старших класів у 2011 році брали участь у соціальному дослідженні Ташликович Анастасії, вихованки науково-дослідницького гуртка «Жива пам'ять» Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості (керівник Сергієнко А.В.).

Науково-дослідницька робота долі Карла Паюка у рамках Малої академії наук України була відображена у роботі «Німеччина - вирок на все життя» Ташликович Анастасії, вихованки науково-дослідницького гуртка Первомайського дому дитячої та юнацької творчості (2010-2011); керівник Сергієнко А.В.



Поїздки Карла Паюка, спілкування з громадою маленьких та великих міст Німеччини та України, особливе спілкування з молоддю все це і є дії, що

фактично здійснюють завдання, та надають можливість досягнення мети збереження миру на Землі.



Так, під час масових заходів офіційні представники влади Німеччини висловлюють велику пошану тим, хто незважаючи на вік, здоров'я знайшов у себе сили приїхати до Німеччини, та налагодити ще один місточок живої співпраці.

Речі всіх учасників заходів публікуються та роздруковані на різних мовах. Учасники пам'ятних заходів мають можливість розуміти позицію кожного виступаючого та задати можливі питання.

До пам'ятних заходів 2010 року Німеччина готувалась особливо. Громадські погляди на висвітлення фактичних історичних подій під час Другої світової війни потребували від робітників меморіалів, музеїв колишніх концтаборів ще більшої роботи, нових форм спілкування. На пам'ятні заходи 2010 року були запрошені колишні в'язні із всього світу.



Під час поїздки організатори пам'ятних заходів меморіалу Нойенгамме запропонували учасникам відвідування розширеної та оновленої виставки під час якої можливо було вперше ознайомитися з документами табору та меморіалу. Особлива виставка «Покоління. Переживши концлагерь и те, кто появились позднее», була присвячена Ельзі Урі, авторці дитячої книги. У наступні роки тема виставки знайшла продовження у форумі «Друге та третє покоління». Збереження історичної пам'яті, формування культури пам'яті у наступних поколінь, пошук сучасних форм та методів просвітницької роботи – мета та завдання міжнародної спільноти. Під час роботи форуму поколінь було зроблено запис, та ці матеріали форуму отримали на пам'ять всі учасники травневих заходів меморіалу Нойенгамме.

У 2012 році співробітники меморіалу Нойенгамме запропонували «Діалог поколінь». Таким чином вони намагались визначити, яким чином передається інформація від одного покоління наступному. Форум мав відповідний форум, така робота стала традиційною.

О важливості роботи меморіалів свідчить участь 22 травня 2013 року канцлера Німеччини фрау А. Меркель у відкритті виставки меморіалу Берген-Бельзен.

16 вересня 2012 року у Первомайському краєзнавчому музеї відбулось урочисте відкриття особистої виставки «Набат пам'яті», присвяченої долі Карла Паюка. Інформаційне та фінансове забезпечення здійснили Любов Сочка та Мартін Гузе. Почесні гості із Лібенау завітали і до Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості, школи №6, ознайомились з містом Первомайський.

Присутність поважних гостей, зустрічі з громадськістю, учнівськими колективами міста підкреслили той факт, що тема колишніх в'язнів нацистських концтаборів актуальна, та мало вивчена. Міжнародна співпраця мала надихнути на поширення пошукової роботи в місті, знайти заохочувальні мотивації.

В місті Первомайський мотивацією виступав сам Карл, його активна життєва позиція. Так з'явилися наступні результати дослідження:

- «Всеспалення», Голованова Поліна, вихованка науково-дослідницького гуртку «Рідна Слобожанщина» (2011-2012), керівник Сергієнко А.В.

- «Героїзм, як життєвий мотив Карла Паюка», Лавриненко Юлія, вихованка науково-дослідницького гуртка «Рідна Слобожанщина. Герої рідного краю» (2014-2015), керівник Сергієнко А.В.

Вивчення підлітками долі Карла безпосередньо через спілкування, інтерв'ю, запис спогадів різними методами, обробка отриманого матеріалу - мало величезний вплив на формування їхньої свідомості, світогляду!



Зустрічі, які ці діти були здатні провести практично самостійно, вражали їх однолітків, демонстрували, як можливо навчитися працювати, оволодіти своїми здатностями під час наукового дослідження долі такої цікавої, неординарної особистості.

Протягом 2014/2015 навчального року Лавриненко Юлія, вихованка науково-дослідницького гуртка «Рідна Слобожанщина. Герої рідного краю» значно доповнила записи спогадів Карла Паюка, та багато працювала на

проектом книги про його долю. Живі зустрічі з підлітками, бажання відплатити душевною щирістю Карлу Івановичу за його безмірну любов до життя, чисту віру в Бога, та намагання змінювати суспільство надихало й надихає всіх оточуючих на творчі дії, на розвиток особистих високодуховних цінностей.

У жовтні 2013 року Карла Паюка запросили до участі в конференції Всеукраїнській спілки борців антифашистського опору. Конференція проходила в місті Ворзель, що знаходиться у 30 кілометрах від Києву. Під час роботи конференції Карла Паюка було обрано до президії цієї спілки.



Під час роботи, колишні в'язні нацистських концтаборів із всієї України мали можливість ознайомитися із результатами науково-дослідницької роботи вихованців науково-дослідницького гуртка Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості по вивченню долі Карла Паюка. Наявність систематизованих спогадів, участь учнів у наукових конкурсах, підготовка презентацій та книги – все це вразило учасників конференції рівнем роботи у місті Первомайський за актуальної для них темою.

Заплановану поїздку до Лібенау у травні 2014 року було спочатку перенесено на серпень місяць, а потім відмінено. В Україні розпочинались активні бойові дії.

В вересні 2014 року відбулась наступна поїздка до м. Ворзель, до участі у конференції Всеукраїнської спілки борців антифашистського опору.

У жовтні 2014 року почалась підготовка до поїздки Карла Івановича до Німеччини навесні 2015 року. Знайомство з Зоєю Кашафутдиной,

волонтером меморіалу колишнього концтабору Нойсенгамме, відбулось після отримання Карлом Івановичем листа. За дорученням Карла Івановича, подальший зв'язок з Зоєю підтримувала А.В.Сергієнко. Зоя надсилала інформацію за допомогою електронної пошти про всі новини, організацію поїздки та заплановані пам'ятні заходи, щодо 70-річчя визволення в'язнів від нацистів.

Офіційне запрошення з меморіалу Нойсенгамме надійшло у лютому 2015 року.

Запрошення з Лібенау, від Мартіна Гузе, Карл отримав 9 березня 2015 року.

Наприкінці березня Карл отримав запрошення від співробітників музею Берген-Бельзен.

Всі запрошення були на квітень-травень 2015 року, тому необхідно було спробувати спланувати одну поїздку. Організатори меморіалу колишнього концтабору Нойсенгамме, директор Документального центру Лібенау Мартін Гузе та представники музею колишнього концтабору Берген-Бельзен знайшли оптимальний маршрут перебування Карла Івановича у Німеччині з 22 квітня по 10 травня 2015 року.

22-27 квітня – участь у пам'ятних заходах меморіалу колишнього концтабору Берген-Бельзен (Нижня Саксонія)

27.04-02.05 – участь у семінарі громадського об'єднання Центру по збору інформації порохової фабрики Лібенау та партнерських організацій з Польщі та Беларусі.

02.05-05.05 – участь у пам'ятних заходах меморіалу колишнього концтабору Нойсенгамме, присвячених 70-річчю визволення в'язнів

06.05- 10.05 – продовження роботи у семінарі громадського об'єднання Центру по збору інформації порохової фабрики Лібенау та партнерських організацій з Польщі та Беларусі.

Ця поїздка була самою довгою та насиченою з усіх попередніх.

Величезну працю Карла Івановича під час такої поїздки важно переоцініть.

Поїздка до Німеччини почалась 21 квітня: Харків – Київ – Мюнхен – Ганновер.

Представник музею колишнього концтабору Берген-Бельзен Лідія Мільке зустріла групу з України: Анастасію Гулій (м. Київ), Карла Паюка (м. Первомайський, Харківська область), Руднева А.Г. (м. Харків).

Пам'ятні заходи ретельно сплановані. Це відвідання меморіалів Алем, Мительбау-Дора, перебування на території колишнього DP-Camp, міста, в якому під час Другої світової війни жили есесівці, що служили у концтаборі Нойенгамме.

Але головна подія – поїздка до меморіалу Берген-Бельзен. Урочисте зібрання громадськості, колишніх в'язнів, їх рідних.



Церемонія покладання квітів, знайомство з новими матеріалами виставки, презентацією роботи колективу меморіалу.

Відвідання Херстенського кладовища радянських військовополонених, прибуття на урочисті пам'ятні заходи представників дипломатичних та консульських відділів різних держав та відсутність представників від влади України, було демонстрацією реалізму сучасності в державі та викликало у колишніх в'язнів з України відчуття самотності та образи.

Під час заходів в меморіалі Берген-Бельзені, Карл зустрічається з Іоаною Фрачковській, що з Польщі В 1945 році вони разом йшли до Берген-Бельзену, табору смерті. Вони не тільки залишились живими, але не

зважаючи на вік, активно працюють із школярами, громадою у свої рідних містах, державах та в Німеччині. Спілкування надало можливість відновити у пам'яті картини святкового концерту, що було проведено у вечері 16 квітня 1945 року на території колишнього концтабору Берген-Бельзен, що запам'ятався Карлові піснею поляка, яка запала у його душу.

Незаплановані зустрічі Карла з підлітками-волонтерами різних країн – можливість поширити коло друзів, та зміцнити дружбу між людьми, незважаючи на вік, національність, соціальний статус.

Потім поїздка до Лібенау, зустріч з багатьма друзями та знайомство з представниками Польщі, Беларусі.



Екскурсія до колишнього порохового заводу, знайомство з новими результатами дослідження директора Документаційного центру Мартіном Гузе, презентації учасників міжнародного семінару, щодо теми зустрічі, відвідання кладовища, на якому є могили радянських військовополонених – ця праця відбувалась з ранку до пізньої ночі. Здається, що таку напругу важко знести молодій людині, а як же Карл, людина, яка відзначила у лютому 89 років?

А далі, поїздка в Гамбург. Саме у перші дні травня 1945 року пройшло визволення концтабору, та, 3 травня того року відбулась величезна трагедія, що забрала життя більше 7000 в'язнів концтабору Нойенгамме.



Для співробітників меморіалу Нойенгамме 2015 рік – рік відзначення 70-річчя закінчення війни та визволення в'язнів концтаборів, також це десятиріччя відкриття історичної території колишнього концтабору, що охоплює меморіал та навчальний центр. Величезний шлях, потрібно було пройти колективу меморіалу, громадським спілкам, щоб, подолати багато перешкод, та в Нойенгамме виникло гідне місце вшанування пам'яті жертв нацизму, а також місце для навчання.



В урочистих заходах взяли участь 50 колишніх в'язнів, що пережили концтабір Нойенгамме. Самий молодший віком 84 роки, найстаршому – 101 рік. З України приїхали: Єфименко О.І. (м.Київ), (м.Запоріжжя) Руднев А.Г.(м.Харків), Малихін Є.З. (м.Харків), Паюк К.І. (м.Первомайський, Харківській області).



*Делегація колишніх в'язнів СРСР на місці крематорію концтабору
Нойенгамме*

2 травня 2015 року відбулось знайомство та обмін знаннями та досвідом у рамках двогодинної закритої зустрічі «Зустрічі другого та третього покоління» .

3 травня, всі учасники зустрічі відправились до порту Нойштадт/Гольштейн. Поїздка на баркасах на честь поминання жертв затоплених кораблів з в'язнями «Кап Аркона», «Тільбек». Під час церемонії покладання квітів біля пам'ятника Кап Арконе, Євген Малихін, харків'янин, у своїй промові розповів спільноті, як він залишився живим після бомбардування англійськими літаками кораблів з в'язнями концтабору Нойенгамме.



4 травня після відкритої екскурсії по території колишнього концтабору Нойенгамме відбувся урочистий пам'ятний захід, присвячений 70-річчю закінчення війни та визволенню концтаборів. Промови директору меморіалу

Детлефа Гарбе, першого бургомістру вільного і ганзейського міста Гамбург Олафа Шольца, представників федерального міністерства внутрішніх справ, колишніх в'язнів концтабору, покладання квітів у міжнародного пам'ятника меморіалу колишнього концтабору Нойенгамме – перелік головних заходів, у яких Карл Паюк приймав безпосередню активну участь.



Карл Паюк та директор меморіалу концтабору Нойенгамме

Детлеф Гарбе

Із усіх запрошених колишніх в'язнів концтабору Нойенгамме до зустрічі із школярами Німеччини запросили тільки двох: Карла Паюка та Радченко Наталю (Мінск, Беларусь).

Зустріч Карла Паюка з підлітками відбулась на території меморіалу, в маленькій будівлі, що була зведена ще в часи Другої світової війни. На початку зустрічі з Карлом і вчитель, і підлітки мали велике психологічне напруження. В приміщенні, що зараз є навчальною аудиторією, їх чекала людина, молоді роки якої були знищені саме тут. Знайомство, привітання, і молодь відчула – порозуміння та толерантність, бажання миру між людьми всіх країн – мета Карла. Учні не приховували збентеження, задавали свої питання: «Невже, всі роки перебування у неволі, Карл, ще підліток, не бачився зі своїми батьками, рідними, друзями?», «Чи були друзі в концтаборі?», «Що робили в'язні протягом кожної доби?», «Як зустріли визволителів?» та багато іншого.

Діти не питали про тих, хто катував життя в'язнів. Боляче відчувати належність себе до нації, представники якої були провідниками анти людської ідеї, що знищила життя мільйонів .



Живі зустрічі з підлітками, бажання відплатити душевною щирістю Карлу Івановичу за його безмірну любов до життя, чисту віру в Бога, та намагання змінювати суспільство надихало й надихає всіх оточуючих на творчі дії, на розвиток особистих високодуховних цінностей.

Після Гамбурга знов Лібенау. Зустрічі з учнями гімназії Штольценау, прийом у бургомістра Вальтера Айснера, спілкування з представниками преси, спілкування, спілкування, спілкування.



Протягом всієї поїздки виникали ідеї нових проєктів, та так хотілось, щоб вони були цікавими в Україні, на Первомайщині.

Величезний матеріал, що було зібрано Сергієнко А.В. та її учнями за всі роки активного дослідження долі Карла Паюк,а було сформовано у книзі «Перед світанком». До пошукової роботи Юлії Лавриненко, яка стала переможницею обласного етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких

робіт учнів-членів Малої академії наук України, приєднався Михайло Слонь. Це відбулось під час однієї зустрічі Карла з учнівською молоддю, що проходила у Первомайській школі №2. Михайло, правнук Карла Паюка, вперше так багато узнав про свого прадіда. З того часу, Михайло записав багато нових фактів, створив дерево пам'яті свого роду.

Книга «Перед світанком» взяла участь у Першому Всеукраїнському літературному конкурсі «Книга пам'яті мого роду», та зайняла перше місце на обласному рівні. Юлія та Михайло отримали відповідні нагороди та донесли радість перемоги головній особі – Карлу Паюку.



Карл Іванович – живий приклад для людей будь якого віку, будь якої статі, соціального статусу.

Він турботливий батько, дідусь та прадід.



Майже в усіх освітніх закладах міста Первомайський відбуваються зустрічі з Карлом Івановичем. Колектив педагогів та вихованців Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості щиро зустрічає Карла Івановича у будь-який час. Особливо важливе його спілкування із старшокласниками.



Вихованці дослідницьких гуртків не тільки мають нагоду вивчати безпосередньо живу історію, але й самі готують та проводять зустрічі своїх однолітків з Карлом Івановичем.



Портрет Карла Паюка. Автор Кашпур Олена

Він знову готується до весни, до нових поїздок у Німеччину.

Карл надзвичайно радіє тому факту, що навесні 2016 року його будуть супроводжувати до Німеччини діти з міста Первомайський.